

Izvorni naučni rad

Primljeno 27. 9. 2017, prihvaćeno za objavljivanje 25. 10. 2017.

Prof. dr. sc. Anela Hasanagić

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici
anela315@gmail.com

Mr. Habibe Kalioncy

Internacionalni univerzitet u Sarajevu
klync.hbb@gmail.com

NACIONALNOST KAO FAKTOR U FORMIRANJU STAVOVA STUDENATA PREMA TRAŽENJU PSIHOLOŠKE POMOĆI

Sažetak

Studentski život često podrazumijeva odvajanje od doma, roditelja i roditeljske podrške, te nerijetko za studente predstavlja prilično izazovan, težak i stresan period. Iz ovih razloga, studenti postaju korisnici usluga psiholoških savjetovališta. Cilj ovog rada jeste ispitati da li je nacionalnost studenata bitan faktor koji doprinosi razvoju stavova prema traženju psihološke pomoći.

Kao instrument koristili smo Skalu za mjerenje stavova prema traženju psihološke pomoći, odnosno njene četiri subskale: Prepoznavanje potrebe za psihološkom pomoći, Tolerancija na stigmatu povezana sa traženjem psihološke podrške, Interpersonalna otvorenost prema nečijim problemima i Povjerenje u profesionalce iz oblasti mentalnog zdravlja.

Uzorak je sačinjen od 600 studenata, porijeklom iz tri zemlje: Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Turske. Istraživanje je urađeno putem online-upitnika.

Rezultati ukazuju da postoje razlike između studenata različitih nacionalnosti i to samo na skali prepoznavanja potrebe za psihološkom pomoći, gdje studenti iz Hrvatske pokazuju najveću sklonost prepoznavanju potrebe, za razliku od studenata iz Turske i Bosne i Hercegovine. Također, spolne razlike su se pokazale značajnim na subskali tolerancije na stigmatu, i to kod sve tri nacionalnosti, u pravcu da žene imaju viši skor, dok je interakcija nacionalnosti i spola statistički značajna za sve četiri varijable.

Ključne riječi: stavovi studenata, nacionalnost, profesionalna psihološka pomoć.

Uvod

Današnji način života sa jedne strane, ali i dostupnost psihološke podrške sa druge strane, dovode do toga da imamo sve veći broj ljudi koji su klijenti psiholoških savjetovališta, te se, stoga, vrlo vjerovatno i stavovi prema traženju psihološke pomoći mijenjaju, a poznato je i da se ti stavovi razlikuju od kulture do kulture. Tako još uvijek nalazimo kulture u kojima je ići kod psihologa poražavajuće i smatra se znakom slabosti jedinke, dok se u nekim drugim kulturama psihološke sesije smatraju nečim što je sasvim prihvatljivo, čak i poželjno.

Odlazak na univerzitet za mnoge studente predstavlja izazovno iskustvo u smislu da se tada prvi puta odvajaju od roditelja, te su prisiljeni iznaći neke nove mehanizme suočavanja sa brojnim situacijama, daleko od roditeljske podrške. Bee (1994) je spomenuo da je ovaj period najbolji kada je u pitanju fizička snaga, ali najgori i najteži period za mentalno zdravlje kada su u pitanju razvojni zadaci sa kojima se mlada jedinka susreće.

Poteškoće studenata se uglavnom ogledaju u činjenici da većina njih živi odvojeno od svojih porodica, upoznaju nove ljude i stvaraju nova prijateljstva, a nerijetko imaju i odgovornost da se sami brinu za finansije. Također, u ovom periodu studenti donose odluku o svojoj karijeri, interesima, demonstriraju svoje vještine i pokušavaju se prikazati u što pozitivnijem svjetlu na tržištu rada (Vaez i Laflamme, 2002). Brojne studije pokazuju da problemi u karijeri, akademskom životu, ali i na socijalnom polju čine najčešće stresore koje studenti izdvajaju kao takve (Vaez i Laflamme, 2002; Güneri, Aydın i Skovholt, 2003; Gizir, 2005). Neki studenti se sa ovim izazovima nose prilično lahko, neki dožive psihološku krizu, a kod nekih se javljaju i teži psihološki poremećaji u vidu suicida, zloupotrebe alkohola i sl. (Oliver, Reed i Smith, 1998; Duane, Stewart i Bridgeland, 2003; Eskin, Kaynak-Demir i Demir, 2005).

Mnoge studije govore o visokom stepenu psihološke nestabilnosti kod studenata (Adlaf, Glikman, Demers i Newton-Taylor, 2001; Demirüstü, Binboğa, Öner i Özdamar, 2009; Özenli i sar., 2009), a vrlo često se smatra da je ta nestabilnost razlog lošeg akademskog uspjeha (Brackney i Karabenick, 1995; Vaez i Laflamme, 2008; Stallman i Shochet, 2009), kao i ozbiljnih mentalnih problema (Özdel i sar., 2002; Kaya i sar., 2007; Eskin i sar., 2005; Özenli i sar., 2009).

Da bi uspješno prevazišli ovakve krize, studenti treba da imaju efikasne vještine suočavanja sa svakodnevnim izazovima. Efikasna samoregulacija je ključni faktor koji omogućava studentima da bolje kontroliraju svoje emocionalne, kognitivne i ponašajne procese. Tražiti pomoć je jedan od veoma važnih samoregulirajućih ponašajnih strategija, koja se može koristiti čak i kada smo suočeni sa emocionalnim i akademskim poteškoćama. Jednostavno, u jednom trenutku studenti spoznaju da se ne mogu nositi sa nekim kompleksnim zahtjevom koji je pred njima. Kada prepoznaju takvo osjećanje, onda izaberu da traže pomoć. Traženje psihološke pomoći se posmatra kao adaptivno ponašanje koje uglavnom ima pozitivan ishod za osobu, posmatrajući cjelokupan životni tok pojedinca (Lee, 1999).

Među pionirima, kada je u pitanju ponašanje usmjereno na traženje pomoći, bio je istraživač Rickwood i Braithwaite (1994), koji je ovakvo ponašanje definirao kao “komuniciranje sa drugim ljudima kako bismo dobili pomoć u vidu razumijevanja, savjeta, informacije, tretmana i općenito podrške a kao odgovor na psihološku krizu ili distress”.

Veliki broj ljudi sa mentalnim poteškoćama ne žele tražiti profesionalnu pomoć (Bebbington i sar., 2000). Muškarci su ti koji odbijaju bilo kakav oblik pomoći, čak i kad prolaze kroz izuzetno teške psihološke krize (Biddle i sar., 2004). Traženje pomoći je bazirano na socijalnim vezama i interpersonalnim vještinama. Dobiti savjet ili podršku podrazumijeva razgovor sa drugima, često nepoznatim ljudima, te mnogi odluče da traže pomoć od svojih neformalnih socijalnih mreža kao što su porodica i prijatelji.

U području mentalnog zdravlja, educirani profesionalci se smatraju kao formalni izvor pomoći. Ipak, mnogi ljudi će se suočavati sa psihološkom krizom na mnoge druge načine umjesto da traže profesionalnu pomoć, a neki biraju kao strategiju izbjegavanje problema, ili osjećanja i misli koji su vezani za problem.

Postoji jako mnogo faktora koji utječu na traženje psihološke pomoći a koje pronalazimo u literaturi, među kojima su: spol (Gonzalez, Alegria i Prihoda, 2005; Chang, 2007; Gloria, Castellanos, Park i Kim, 2008), kulturološki faktori (Tata i Leong, 1994), percipirana socijalna podrška (Goodman, Sewell i Jampol, 1984; Vogel i Wei, 2005), odnosi sa vršnjacima (Bee, 1994), te prethodno iskustvo sa psihološkom pomoći (Dadfar i Friedlander, 1982; Masuda i sar., 2005).

Faktori koji utječu na traženje psihološke pomoći mogu se organizirati u tri glavne grupe (Fischer, Winer i Abramowitz, 1983, a prema Nadler, Fisher i DePaulo, 2002):

- (1) lični faktori, kao što su: odbijanje kao strategija suočavanja, postojanje neformalne podrške, nedostatak vremena;
- (2) socio-kulturalni faktori, kao što su vrijednosti, i
- (3) faktori kao što je dostupnost savjetodavnog servisa, profesionalne pomoći, naknade i sl.

U drugim studijama, ključni faktori koji dovode do pozitivnih stavova prema traženju pomoći su prethodno iskustvo sa savjetovanjem, težina problema (Solberg i sar., 1994; Tata i Leong, 1994; Hinson i Swanson, 1993), spol (Lopez i sar., 1998), obrazovanje (Esters i sar., 1998), socijalni faktori (npr. stigma) (Kelly i Achter, 1995) i kultura (Tata i Leong, 1994; Sue i sar., 1991). Uz sve ove faktore, prema nekim istraživanjima, demografske varijable kao što je dob te obrazovanje roditelja imaju također značajnu ulogu.

Brojnim istraživanjima se pokazalo da, kada su u pitanju stavovi prema traženju psihološke pomoći, kulturološki faktori igraju značajnu ulogu. Kultura utječe na brojne naše osobine, na naše zdravlje, bolest, naš odnos prema tome, ona determinira naše ponašanje u smislu promoviranja zdravlja.

Nekoliko studija koje se odnose na profesionalnu pomoć pokazuju da postoji jasna razlika u različitim kulturološkim kontekstima u frekvenciji traženja psihološke pomoći. Tako, naprimjer, ljudi iz Azije i azijsko-američkog konteksta pokazuju manju tendenciju da traže psihološku pomoć nego ljudi iz evropsko-američkog konteksta (Mizuno i Ishikuma, 1999; Hwang, 2006).

Kulturološke norme igraju determinirajuću ulogu u stavovima prema traženju psihološke pomoći. Na nekoliko različitih načina kultura utječe na traženje profesionalne pomoći u smislu prepoznavanja i atribucije problema, kao i donošenja odluke o traženju profesionalne pomoći, te evaluacije različitih izvora mehanizama za suočavanje (Cauce i sar., 2002). Posebno, kulturološke razlike u uzorcima interpersonalnih odnosa utječu na traženje psihološke pomoći. Markus i Kitayama (1991) pronalaze da kolektivističke kulture istočne Azije indiciraju međusobnu zavisnost, socijalnu harmoniju među članovima grupe gdje je svaki pojedinac ravnopravan član zajednice i gdje članovi imaju

odgovornost jedni za druge. S druge strane, individualističke kulture, kao što je to u SAD-u, naglašavaju neovisnost, različitost svake jedinice u odnosu na druge u smislu različitih potreba, interesiranja i motiva.

Ovome je neophodno dodati da kulturološki background osobe determinira njene stavove prema traženju psihološke pomoći, posebno kod manjinskih skupina naroda, u slučaju jezičkih barijera, kulturološkog nepovjerenja, te percipiranih okvira privatnosti (Kim, 2007).

Spol je također jedna od varijabli koja determinira stavove prema traženju psihološke pomoći. Inače, kulturološki se smatra da su muškarci jači spol, ne samo u fizičkom nego i u psihološkom smislu, dok su žene vulnerabilnije, te se tako te spolne uloge usvajaju još od ranog djetinjstva, pri čemu je djevojčicama dozvoljeno da plaču, da traže utjehu od majke ili druge bliske osobe, dok dječaci već u pubertetu pokazuju drugačije preferirane oblike ponašanja kada je u pitanju emocionalno pražnjenje. Oni nisu baš toliko skloni da svoje emocije dijele sa roditeljima, drugarima ili bilo kim drugim.

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (WHO, 2011), kroz spol se „reflektiraju socijalno konstruirane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje društvo smatra adaptivnim i za muškarca i za ženu”. Brojne studije pokazuju da su žene otvorenije i spremnije da traže psihološku pomoć (Fischer i Turner, 1970; Leong i Zachar, 1999; Sedlacek i Sheu, 2004). Žene uglavnom imaju pozitivnije stavove i očekivanja kada je u pitanju psihološka pomoć u odnosu na muškarce (Ægisdóttir i Gerstein, 2000, 2004; Hayes i Tinsley, 1984). Nadalje, kada se porede sa muškarcima, žene općenito očekuju da preuzmu više inicijative i odgovornosti u toku samih sesija (Hardin i Yanico, 1983; Subich i Hardin, 1985). Također, žene su posvećene terapiji i samom procesu više nego muškarci (Ægisdóttir i Gerstein, 2000, 2004).

Neke studije ukazuju da u Zapadnim zemljama, kao što su SAD, Kanada, Velika Britanija, Australija i sl., žene traže profesionalnu pomoć češće nego muškarci (Andrews i sar., 2001). Andrews i saradnici (2001) smatraju da ova razlika može biti uzrokovana slabijim sposobnostima muškaraca da prepoznaju problem koji iziskuje stručni tretman.

Pitanje kulturoloških i spolnih razlika kada je u pitanju traženje psihološke pomoći je, očito, predmet brojnih istraživanja i mnogi istraživači su nastojali dati odgovor koji će rasvijetliti

potrebe dostupnosti studentskih servisa za profesionalnu pomoć. Jedno od takvih istraživanja je i ovo, kojim se nastoje ispitati nacionalne razlike između tri skupine studenata - iz Turske, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, za koje smatramo da dolaze iz kulturološki različitih sredina, a među njima smo, također, opservirali i spolne razlike.

Metodologija

Cilj istraživanja

Glavna svrha rada jeste ispitati prirodu stavova studenata prema traženju psihološke podrške, kao i spolne razlike kao faktor koji determinira stavove prema traženju psihološke pomoći.

Hipoteze

Hy1: Studetni koji dolaze iz Turske, Bosne i Hercegovine i Hrvatske imat će statistički značajno različite stavove prema traženju psihološke pomoći.

Hy2: Očekujemo da će studentice sve tri nacionalnosti imati pozitivnije stavove prema traženju psihološke pomoći u odnosu na studente.

Ispitanici

Šest stotina univerzitetskih studenata učestvovali su kao ispitanici u ovoj studiji. Ukupno smo imali 300 muških i 300 ženskih ispitanika, od čega je 200 studenata bilo iz Bosne i Hercegovine, 200 iz Turske i 200 iz Hrvatske. Svi ispitanici su bili u dobi od 18 do 30 godina, sa različitih studijskih programa. Studenti su bili pozvani na online-istraživanje, te su se dobrovoljno odazivali na način da su popunili online-upitnik. Svi su dobili informaciju o svrsi istraživanja, kao i da njihove lične informacije neće biti dostupne nikome drugom osim istraživaču, te da će se koristiti samo grupni rezultati.

Instrumenti

Upitnik se sastojao od dva dijela:

- *Upitnik demografskih podataka* - kojim smo nastojali ispitati informacije koje su predstavljale nezavisne varijable (spol, nacionalnost) i kontrolne varijable

(godine, studijski program, postojanje dijagnoze odranije i sl.)

- *Skala stavova prema korištenju profesionalne psihološke pomoći (The Attitudes Toward Seeking Professional Psychological Help)* (ASPPH; Fischer i Turner, 1970), standardizirani instrument koji se sastoji od 29 itema koji mjere opće stavove prema traženju psihološke pomoći za psihološke probleme i pitanja. Autori su pronašli da ova skala mjeri četiri faktora, i to:
 - a) Prepoznavanje potrebe za psihološkom pomoći (8 itema)
 - b) Tolerancija na stigmu povezano sa psihološkom pomoći (5 itema)
 - c) Interpersonalna otvorenost prema nečijim problemima (7 itema) i
 - d) povjerenje u profesionalce iz oblasti mentalnog zdravlja (9 itema)

Na sve iteme ispitanici odgovaraju koristeći Likertovu skalu od 0 do 3, gdje 0 znači: uopće se ne slažem, 1 – ne slažem se, 2 – slažem se, i 3 – u potpunosti se slažem. Jedanaest itema su pozitivni u smislu da odražavaju pozitivan stav, a 18 ih je negativnih i izražavaju negativan stav prema psihološkoj podršci. Ukupan skor je izražen kao linearna kombinacija odgovora na sve iteme, s tim što se prethodno transformiraju negativno usmjereni itemi.

Postupak

Do ispitanika smo došli putem društvenih mreža. Upitnik je napravljen i postavljen na web-stranici, a putem društvenih mreža udruženja studenata iz Turske, Hrvatske i Bosne i Hercegovine poslali smo obavijest studentima u vezi s njihovim učešćem.

Onog momenta kada smo dobili povratnu informaciju, da je odgovarajući broj studenata iz različitih zemalja odgovorio na pitanja, uzimajući u obzir spol ispitanika, upitnik je uklonjen. Ispitanicima je prvo predočena forma saglasnosti za istraživanje, u kojoj je jasno naznačena svrha istraživanja, kao i etički kodeks, te su tek onda prezentirana najprije pitanja koja ispituju socio-demografske karakteristike ispitanika, a onda i sam upitnik za ispitivanje stavova prema traženju psihološke pomoći.

Rezultati

Testiranje statistički značajnih razlika između različitih nacionalnih grupa studenata

Tabela 1. Deskriptivna statistika zavisnih varijabli s obzirom na nezavisnu varijablu nacionalnost studenata

		N	Mena	Std. dev.
Stigma	Turci	200	6.76	1.84
	Hrvati	200	6.72	1.77
	Bosanci	200	6.53	1.74
	Ukupno	600	6.67	1.78
Prepoznavanje	Turci	200	12.84	2.64
	Hrvati	200	13.69	2.76
	Bosanci	200	13.06	2.86
	Ukupno	600	13.19	2.77
Otvorenost	Turci	200	11.25	3.05
	Hrvati	200	11.40	2.83
	Bosanci	200	11.28	2.70
	Ukupno	600	11.31	2.86
Povjerenje	Turci	200	13.12	2.70
	Hrvati	200	13.57	2.39
	Bosanci	200	13.43	2.50
	Ukupno	600	13.37	2.53

Tabela 2. Jednosmjerna ANOVA za testiranje razlika između različitih nacionalnih grupa

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Stigma	Između grupa	6.040	2	3.02	0.94	.389
	Unutar grupa	1906.620	597	3.19		
	UKUPNO	1912.660	599			
Prepoznavanje	Između grupa	77.853	2	38.92	5.11	.006
	Unutar grupa	4544.940	597	7.61		
	UKUPNO	4622.793	599			
Otvorenost	Između grupa	2.520	2	1.26	0.15	.858
	Unutar grupa	4909.820	597			
	UKUPNO	4912.340	599			
Povjerenje	Između grupa	21.213	2	10.60	1.64	.193
	Unutar grupa	3843.160	597	6.43		
	UKUPNO	3864.373	599			

Statistički značajne razlike u stavovima prema traženju pomoći pokazale su se jedino na subskali prepoznavanja potrebe za traženjem psihološke pomoći, dok se na drugim subskalama nisu pokazale statistički značajne razlike.

Naknadni Sheffeov postupak je pokazao statistički značajne razlike u subskali prepoznavanja između ispitanika iz Hrvatske i ispitanika iz Turske, što ukazuje da Hrvati imaju veće skorove na skali prepoznavanja potrebe za traženjem psihološke podrške.

Tabela 3. Post-hoc test

Scheffe							
Dependent Variable	(I) Nacionalnost	(J) Nacionalnost	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Prepoznavanje	Turci	Hrvati	-.85000*	.27592	.009	-1.52	-.17
		Bosanci	-.22000	.27592	.728	-.89	.45
	Hrvati	Turci	.85000*	.27592	.009	.17	1.52
		Bosanci	.63000	.27592	.075	-.047	1.30
	Bosanci	Turci	.22000	.27592	.728	-.45	.89
		Hrvati	-.63000	.27592	.075	-1.30	.04

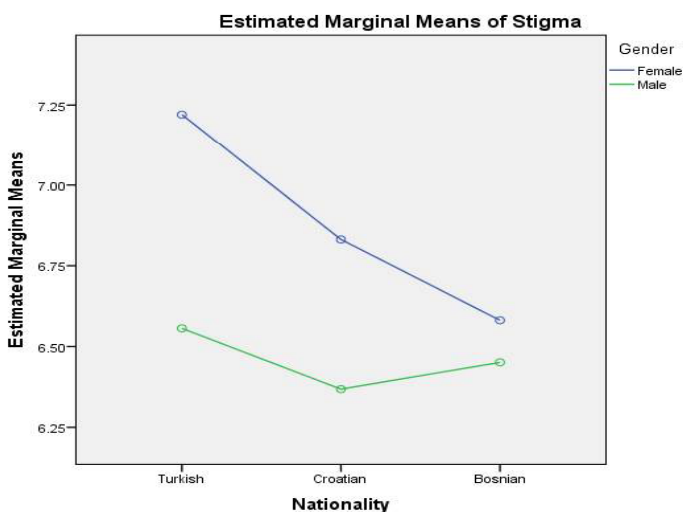
Tabela 4. Dvosmjerna ANOVA za varijable spola i nacionalnosti

Source	Dependent Variable	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	Stigma	52.995 ^d	11	4.81	1.52	.119
	Prepoznavanje	193.008 ^e	11	17.54	2.32	.008
	Otvorenost	128.265 ^f	11	11.66	1.43	.154
	Povjerenje	110.489 ^g	11	10.04	1.57	.102
Intercept	Stigma	16783.694	1	16783.69	5306.76	.000
	Prepoznavanje	67108.353	1	67108.35	8907.81	.000
	Otvorenost	46762.079	1	46762.07	5747.42	.000
	Povjerenje	69999.145	1	69999.14	10964.50	.000
Nacionalnost	Stigma	9.667	2	4.83	1.52	.218
	Prepoznavanje	29.395	2	14.69	1.95	.143
	Otvorenost	.585	2	.29	.03	.965
	Povjerenje	1.054	2	.52	.08	.921
Spol	Stigma	16.570	1	16.57	5.23	.022
	Prepoznavanje	18.285	1	18.28	2.42	.120
	Otvorenost	1.228	1	1.22	.15	.698
	Povjerenje	.459	1	.45	.07	.789
Error	Stigma	1859.665	588	3.16		
	Prepoznavanje	4429.786	588	7.53		
	Otvorenost	4784.075	588	8.13		
	Povjerenje	3753.884	588	6.38		
Total	Stigma	28606.000	600			
	Prepoznavanje	109114.000	600			
	Otvorenost	81662.000	600			
	Povjerenje	111172.000	600			
Corrected Total	Stigma	1912.660	599			
	Prepoznavanje	4622.793	599			
	Otvorenost	4912.340	599			
	Povjerenje	4622.793	599			

Ispitivanje utjecaja spola i iskustva u traženju psihološke pomoći, s obzirom na varijablu nacionalnosti na stavove prema traženju psihološke pomoći

Da bismo ispitali koliko su značajni faktori spola i prethodnog iskustva u traženju psihološke pomoći, a s obzirom na varijablu nacionalnosti, koristili smo statistički postupak MANOVA (tabela 4).

Rezultati MANOVE ukazuju da postoje statistički značajne razlike između ispitanika i ispitanica samo u slučaju tolerancije na stigmatu, i to u pravcu da žene imaju više skorove na ovoj subskali u odnosu na muškarce.

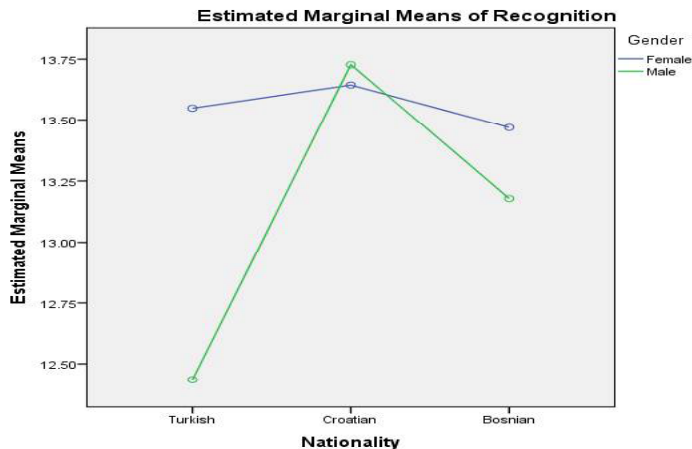
Ilustracija 1. *Aritmetičke sredine subskale Tolerancija na stigmatu*

Interakcija svih ovih varijabli je također statistički značajna za sve četiri subskale, što znači da nacionalnost u kombinaciji sa varijablom spola ima značajan utjecaj na formiranje stavova prema traženju psihološke pomoći.

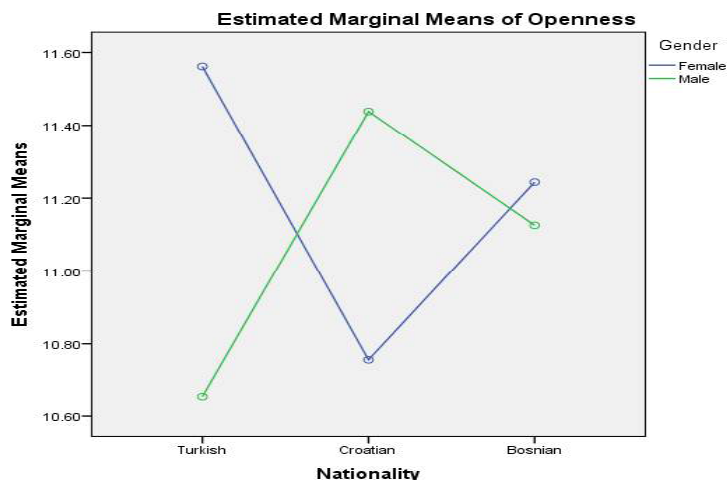
Grafikon 1 ukazuje da žene imaju značajno više skorove na subskali tolerancije na stigmatu od muškaraca, a da su te razlike kod ispitanika iz Turske dosta veće nego je to slučaj kod hrvatskih, a posebno bosanskih studenata.

Kada je u pitanju skala prepoznavanja potrebe za traženjem psihološke pomoći, interakcija je prikazana na slici 3, koja prikazuje odnos varijable nacionalnosti i varijable spola, gdje se vide jasne spolne razlike između muških i ženskih ispitanika kod turskih studenata, pri čemu ispitanice pokazuju dosta više skorove

na subskali prepoznavanja od ispitanika, dok kod druge dvije skupine ispitanika te razlike nisu toliko očite.

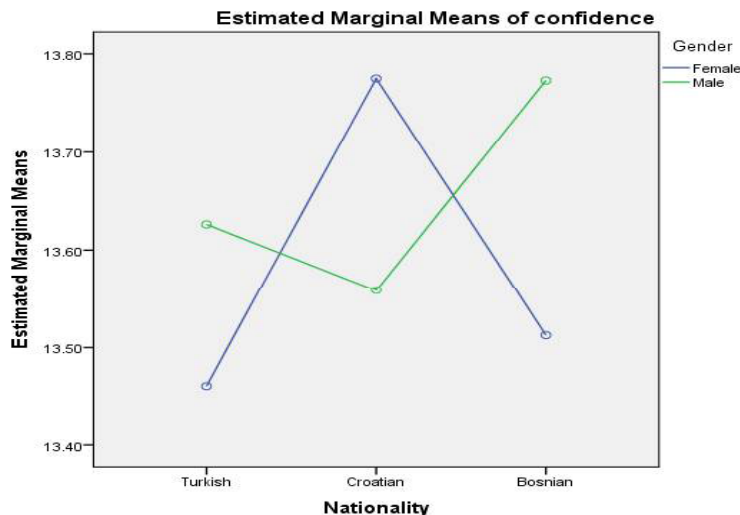
Ilustracija 2. Aritmetičke sredine subskale Prepoznavanje potrebe za stručnom pomoći

Ilustracija 3. Aritmetičke sredine na subskali Otvorenost prema traženju psihološke pomoći

Odnos između varijabli spola i nacionalnosti kao nezavisnih varijabli u odnosu na zavisnu varijablu subskala Otvorenost prema traženju psihološke pomoći prikazan je na slici 3. Očito je da su žene otvorenije za traženje psihološke pomoći među turskim ispitanicima, dok su muškarci otvoreniji za traženje iste kod

hrvatskih ispitanika. Kod bosanskih ispitanika te razlike nisu značajne.

Ilustracija 4. Aritmetičke sredine na subskali Povjerenje prema stručnjacima iz oblasti mentalnog zdravlja

Kada je u pitanju subskala povjerenja, hrvatske ispitanice imaju značajno viši skor od hrvatskih ispitanika; kod bosanskih studenata spolne razlike su obrnute, odnosno ispitanici imaju viši skor od ispitanica, a kod turskih ispitanika i ispitanica te razlike nisu značajne.

Zaključno, možemo reći da obje nezavisne varijable - nacionalnost, ali i spol - imaju statistički značajan efekat na sve četiri dimenzije stavova prema traženju psihološke pomoći.

Diskusija

Cilj ovog rada bio je ispitati da li nacionalnost studenata determinira njihove stavove prema traženju psihološke pomoći, kao i da li postoje razlike u stavovima između ispitanika i ispitanica uzimajući u obzir njihovu nacionalnost kada su u pitanju stavovi prema traženju psihološke pomoći.

Rezultati istraživanja govore u prilog tome da je nacionalnost djelimično bitan faktor u formiranju stavova prema traženju psihološke pomoći, odnosno da u formiranju stava prema traženju psihološke pomoći kulturološki aspekt igra samo djelimično značajnu ulogu. Rezultati istraživanja su pokazali da postoje statistički značajne razlike između studenata u Turskoj, Hrvatskoj i

Bosni i Hercegovini kada je u pitanju prepoznavanje potrebe za psihološkom pomoći, i to u pravcu da se studenti iz Hrvatske statistički značajno razlikuju od studenata iz Turske. Razlike između studenata na ostalim subskalama nisu statistički značajne.

Hrvatske studente smo u ovom istraživanju uzeli kao reprezentante zapadnjačke kulture, za razliku od studenata iz Turske, koji su reprezentanti istočnjačke kulture, tačnije ispitanika za koje smatramo da njeguju više tradicionalan način življenja. Za studente iz Bosne i Hercegovine smo smatrali da i oni, također, pripadaju tradicionalnoj kulturi, ali da su dobar reprezentant populacije mladih ljudi na koje i zapadnjačka kultura vrši svoj utjecaj, jednako kao i tradicionalne norme.

Neophodno je napomenuti da se korišteni upitnik sastoji od četiri subskale: 1) stigma vezana za psihološku pomoć, 2) prepoznavanje potrebe za psihološkom pomoći, 3) interpersonalna otvorenost prema nečijim problemima i 4) povjerenje u stručnjake koji se bave mentalnim zdravljem.

Ideja za ovakvo istraživanje potječe od činjenice da u nekim kulturama, obično istočnim, postoji mišljenje da je posjećivanje psihologa ili psihijatra znak slabosti, te otud i akcenat na stigmatu vezanu za psihološku pomoć. Interesantno je da među našim ispitanicima, uzimajući u obzir nacionalne razlike, na subskali stigme nema statistički značajnih razlika, nego se razlike pojavljuju samo između Turaka i Hrvata na subskali prepoznavanja potrebe za traženjem psihološke pomoći, u smjeru da Hrvati vjeruju kako emocionalna neravnoteža i psihološke krize trebaju biti tretirane od strane profesionalaca, dok možemo reći da turski studenti u najvećoj mjeri smatraju kako se mogu sa ovakvim iskušenjima nositi sami.

Pretpostavka da se stavovi prema traženju psihološke pomoći oblikuju unutar određene kulture ima nekoliko različitih aspekata, koji uključuju prepoznavanje problema, traženje pomoći i evaluaciju nekoliko različitih mehanizama suočavanja (Cauce i sar., 2002). U tom kontekstu, određeni uzorci ponašanja koji su kulturološki determinirani utječu i na formiranje ovakvih stavova.

Corrigan (2004) u svojoj studiji kao ključni faktor za izbjegavanje traženja profesionalne pomoći navodi stigmatu, a takve zaključke bazira na rezultatima istraživanja provedenog na porodicama iz istočne Azije, gdje vlada mišljenje da je tražiti profesionalnu pomoć kao odgovor na psihološku krizu put koji

vodi ka stigmatizaciji od društva i po automatizmu dolazi do etiketiranja pojedinca kao mentalno oboljelog. Prema istraživanju Markusa i Kitayame (1991), kolektivističke kulture, kao što su kulture Istočne Azije, naglašavaju ovisnost, socijalnu harmoniju, gdje se svaka jedinka smatra povezanom sa svim ostalim pripadnicima društva, tako da je slabost jednog pojedinca, zapravo, slabost jedne karike u lancu. S druge strane, individualističke kulture zapadnog svijeta naglašavaju neovisnost jedinke od drugih, različitost se smatra vrlinom i lični motivi i potrebe se stavljaju ispred grupnih interesa, te se u takvim kulturama očituje i različit odnos prema profesionalcima koji pružaju psihološku podršku.

Türküm (2005) navodi da su mnoge crte ličnosti produkt kulturološkog djelovanja, pa tako možemo reći i za stavove prema traženju psihološke pomoći. Evidentno je da se istočnjačka i zapadnjačka kultura mnogo razlikuju i da su naše emocije, ponašanja, pa tako i stavovi, produkt kulturološkog miljea u kom živimo. U istočnjačkoj kulturi psihološki problemi se smatraju sramotnim za cijelu porodicu. Istraživanje koje su uradili Zhang i Dixon (2003) pokazalo je da čak i proces akulturacije teče različito kod jedinki koje imaju članove porodice u zemljama iz kojih dolaze, te da se u tom kontekstu i njihovi stavovi prema psihološkoj pomoći razlikuju. U takvim kulturama se smatra da je socijalna podrška ono što jedinki treba u periodu psihološke krize, dok se profesionalna stručna pomoć stavlja po strani (Kitayama, i Miyamoto, 2003).

Kulturološke vrijednosti se reflektiraju i na stavove prema traženju psihološke pomoći. Stavovi prema pružanju psihološke pomoći mogu uključivati i opće razumijevanje o servisima mentalnog zdravlja kao i predviđanje efektivnosti terapijskog rada. U tradicionalnim kulturama, norme maskulinog ponašanja su: jak izgled, suzdržanost u emocijama i neovisnost. Ove norme su protivne osjećanju ranjivosti i slabosti, koje se dovode u vezu sa traženjem pomoći (Pederson i Vogel, 2007). Drugo objašnjenje nalazimo u radu Mahalika i saradnika (2000), prema kojem tradicionalna kultura formira norme prema kojima muškarci moraju biti jaki, moraju imati visoku emocionalnu kontrolu, biti dominantni i „sami sebi dovoljni“, a što je, opet, u suprotnosti sa slabostima koje dovode do toga da tražimo psihološku pomoć. Kulturološke vrijednosti očito determiniraju šta je poželjno i atraktivno (Smith i Bond, 1994), kao i koja je uloga muškarca i žene.

U ovom slučaju, možemo reći da se kulturološke razlike očituju samo u prepoznavanju potrebe za psihološkom pomoći i to između hrvatskih i turskih studenata, dok se u vezi s pitanjem stigme, otvorenosti i povjerenja u psihološku pomoć studenti iz ova tri uzorka ne razlikuju. Naši rezultati su suprotni očekivanom i teoretskoj pozadini, a mogući razlog za to je što uzorak nisu sačinjavali tipični predstavnici zapadnjačke kulture (u ovom slučaju hrvatski studenti), niti tipični predstavnici istočnjačke kulture (turski i bosanski studenti). Očito je da među ovim studentima postoji mnogo toga zajedničkog u smislu da možemo pretpostaviti da su turski i bosanski studenti svjesni značaja rada profesionalaca i da se i u ovim društvima razbija tradicionalna predrasuda prema profesionalcima iz oblasti mentalnog zdravlja. Barem možemo reći da je među studentima tako, a mladi ljudi su u svakom društvu nosioci promjena. Na takav zaključak nas navodi činjenica da su evidentni niski prosječni skorovi kod sva tri uzorka na subskali stigme, a viši rezultati na subskalama otvorenosti i povjerenja.

Što se tiče spolnih razlika, MANOVA je pokazala da je spol bitan faktor u formiranju stavova prema traženju psihološke pomoći na subskali tolerancije na stigma, i to u pravcu da žene imaju viši skor od muškaraca, dok se nisu pokazale statistički značajne razlike na subskalama prepoznavanja, otvorenosti i povjerenja. Ali, ovo vrijedi samo kad se žene i muškarci posmatraju ne uzimajući u obzir kulturološki milje iz kog dolaze. Interakcija varijabli nacionalnosti i spola pokazuje, zapravo, da su spol i nacionalnost u kombinaciji značajni faktori za formiranje stava prema traženju psihološke pomoći.

Druga slična istraživanja navode da žene imaju pozitivnije stavove prema traženju psihološke pomoći od muškaraca i da općenito pokazuju veću tendenciju prema tome. Već smo spomenuli da se u tradicionalnim kulturama kroz odgoj nameće spolna uloga u smislu da su muškarci manje ranjivi, da su jači i da imaju bolju emocionalnu kontrolu, te nalazi drugih istraživanja idu upravo u tom pravcu, a to je da se kod žena kulturološki nameće uloga slabijeg spola i samim tim i tendencija da tražiti psihološku pomoć nije toliko strašno kao kad to isto čine muškarci.

Rezultati ovog istraživanja govore u prilog da na skalama tolerancije na stigmatu, prepoznavanja i otvorenosti kod turskih studenata, ispitanice imaju značajno viši skor, dok na skali povjerenja muškarci imaju viši skor od žena. U hrvatskom uzorku

te spolne razlike nisu tako jednoznačne, na skali prepoznavanja potrebe za psihološkom pomoći razlike nisu značajne, dok na skalama tolerancije na stigmatu i povjerenja žene pokazuju viši skor, a na skali otvorenosti muškarci pokazuju viši skor. Kod bosanskih studenata značajne razlike postoje samo na skali povjerenja, gdje muškarci pokazuju viši skor od žena.

Druga istraživanja konzistentno pokazuju da žene imaju pozitivnije stavove prema psihološkoj pomoći i da iskazuju više spremnosti da traže pomoć nego muškarci (Fischer i Turner, 1970; Kelly i Achter, 1995; Leong i Zachar, 1999; Milville i Constantine, 2006; Wallace i Constantine, 2005).

Gonzalez, Alegria i Prihoda (2005) su analizirali i definirali podatke o traženju pomoći, te prema njihovim nalazima žene u čak 50% više slučajeva češće traže psihološku pomoć od muškaraca.

Leong i Zachar (1999) su radili istraživanje na studentima i ispitivali spolne razlike u stavovima studenata prema psihološkoj pomoći, čime su potvrdili da žene iskazuju pozitivnije stavove od muškaraca, ali su se razlikovali i njihovi stavovi prema osobama sa mentalnim poteškoćama, gdje su muškarci imali manje dobronamjerne stavove od žena.

Kao razlog za pozitivnije stavove žena prema traženju psihološke pomoći, Kessler, Brown, i Broman (1981) navode da je moguće kako žene više izvještavaju o emocionalnim problemima pa samim tim pokazuju sklonost da traže pomoć, zbog činjenice da su žene sposobnije da verbaliziraju emocionalnu nelagodu, te time i osvijeste potrebu za pomoći, odnosno da žene bolje reagiraju na psihološku pomoć, kao i da su manje zabrinute zbog reakcija porodice.

Solberg i sar. (1994) navode da studentice pokazuju veću tendenciju traženja psihološke pomoći od studenata, a u istom istraživanju je potvrđeno da socijalna podrška, dob, nivo obrazovanja i tip obrazovanja imaju također značajne efekte na traženje stručne pomoći.

U istraživanju koje je proveo Vogel i sar. (2008), sugerira se da su žene u svim kulturama više ohrabrene da traže psihološku pomoć i da imaju više informacija o tome gdje i kako tražiti i dobiti takav tip pomoći. U pomenutoj studiji, čak 47 % ispitanika je tvrdilo da su preporuku i podršku za traženje psihološke pomoći dobili od majki, dok je samo 5% njih istu podršku dobilo od oca.

Konačno, očito je da varijabla kulture, ali i spola, ima utjecaja na formiranje stavova prema traženju psihološke pomoći, iako se sa

pravom može pretpostaviti da se stavovi sa vremenom mijenjaju i da obrazovanje mladih ljudi te sve veći broj profesionalaca u oblasti mentalnog zdravlja psihološku pomoć čine dostupnijom nego što je ona nekada bila, ali i informacije o psihološkoj pomoći postaju prijemčivije za oba spola, te su stoga i drugačiji stavovi prema traženju iste.

Vrlo je vjerovatno da u dogledno vrijeme, kada je u pitanju psihološka pomoć, mjesta za stigmu više neće ni biti, jer će sve veći broj profesionalaca biti dostupan i potreban, s obzirom da se zapadnjačka kultura i stil života sve više „probijaju“ i prema istočnim dijelovima svijeta te preplavljaju i tradicionalni svijet i njihovo poimanje života, pa samim tim i stavove.

Zaključci

Prva hipoteza o postojanju statistički značajnih razlika između tri uzorka (Hrvati, Turci i Bosanci) u stavovima prema traženju psihološke pomoći je djelimično potvrđena, jer rezultati ukazuju da statistički značajne razlike postoje samo u subskali prepoznavanja potrebe za traženjem psihološke pomoći, i to između studenata turske i hrvatske nacionalnosti. Na ostalim subskalama nisu pronađene statistički značajne razlike, što nije u potpunosti u skladu sa prethodnim istraživanjima niti teoretskom pozadinom. Razlog za ovo nalazimo u činjenici da je istraživanje rađeno na studentima koji, kao pripadnici mlađe populacije stanovništva, iako dolaze iz nekih tradicionalnih sredina (kao što smo pretpostavili da su to student iz Turske), već mijenjaju svoje stavove i prilagođavaju ih zapadnjačkim vrijednostima, prema kojima je stručna psihološka pomoć jednaka kao i bilo koja druga profesionalna pomoć, gdje negativni stav ne doprinosi dobiti pojedinca.

Spolne razlike su se pokazale značajnim kada je u pitanju subskala stigma tolerancije, gdje žene imaju statistički značajno viši rezultat, što znači da pokazuju veću toleranciju i manje su sklone stigmatiziranju osoba koje traže psihološku pomoć.

Interakcija se pokazala statistički značajnom kada su u pitanju sve četiri varijable. Na subskali stigma Turkinje imaju najviši skor, dok Hrvatice, pa potom i Bosanke imaju skorove koji su sličniji muškim ispitanicima iz pojedinih nacionalnih skupina. Na subskali prepoznavanja, žene iz sve tri nacionalne skupine imaju približno slične skorove, dok Turci imaju najniži rezultat, potom Bosanci, a

najviši skor imaju Hrvati. Na subskali otvorenosti prema traženju psihološke pomoći, Turkinje imaju najviši rezultat, dok Turci imaju najniži rezultat. Hrvatice imaju niži skor od Hrvata, a Bosanke i Bosanci imaju približno sličan skor. I, na skali povjerenja u profesionalce koji pružaju usluge pomoći, najviši skor imaju Hrvatice, te Bosanci, a Turkinje i Turci imaju nešto niže rezultate, kao i Hrvati i Bosanke.

Literatura

- Addis, M. E., & Mahalik, J. R. (2003). Men, masculinity, and the contexts of help seeking. *American Psychologist*, 58, 5-14.
- Adlaf, E. M., Gliksman, L., Demers, A. i Newton-Taylor, B. (2001). The prevalence of elevated psychological distress among Canadian undergraduates: findings from the 1998 Canadian campus survey. *Journal of American College Health*, 50, 67-72.
- Ægisdóttir, S., Gerstein, L. H., & Gridley, B. E. (2000). The factorial structure of the Expectations About Counseling Questionnaire--Brief Form: Some serious questions. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 33, 3- 20
- Ægisdóttir, S., i Gerstein, L. H. (2000). Icelandic and American students' expectations about counseling. *Journal of Counseling and Development*, 78, 44-54.
- Ægisdóttir, S., i Gerstein, L. H. (2004). Icelandic and U.S. Nationals' expectations about counseling: The role of nationality, sex, and Holland's Typology. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35, 734-748.
- Ægisdóttir, S., i Gerstein, L. H. (2009). Beliefs about psychological services (BAPS): Development and psychometric properties. *Counseling and Psychology Quarterly*, 22, 197 - 219.
- Al-Darmaki, F. (2003). Attitudes towards seeking professional psychological help: What really counts for United Arab Emirates University students, *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 31 (5), 497-508.
- Alegria M, Bijl RV, Lin E, Walters, E.E, Kessler, R.C. (2000): Income differences in persons seeking outpatient treatment for mental disorders. *Arch Gen Psychiatry*, 57
- Al-Krenawi, A., Graham, J. R., Al-Bedah, E. A., Kadri, H. M, i Sehwal, M.A. (2009). Cross-national comparison of Middle Eastern university students: Help-seeking behaviors, attitudes toward helping professionals, and cultural beliefs about mental health problems. *Community Mental Health Journal*, 45, 26-36.

- Andrews, G., Issakidis, C., i Carter, G. (2001). Shortfall in mental health service utilization. *British Journal of Psychiatry*, 179, 417-425.
- Bebbington, P. E., Meltzer, H. i Brugha, T. S., (2000) Unequal access and unmet need: neurotic disorders and use of primary care services. *Psychological Medicine*, 30, 1359– 1367.
- Bee, H. (1994). *Lifespan development*. New York: Harpercollins College Publishers.
- Biddle, L., Gunnell, D., Sharp, D., i Donovan, J. L. (2004). Factors influencing help seeking in mentally distressed young adults: a cross-sectional survey. *The British Journal of General Journal of General Practice*, 54, 248-253.
- Brackney, B. E. i Karabenick, S. A. (1995). Psychopathology and academic performance: The role of motivation and learning strategies. *Journal of Counseling Psychology*, 42, 456-465.
- Cauce A. M., Domenech-Rodriguez M., Paradise M., Cochran B. N., Shea J. M., Srebnik D. (2002). Cultural and contextual influences in mental health help-seeking: a focus on ethnic minority youth. *J. Consult. Clin. Psychol.* 70, 44–5510.
- Chang, H. (2007). Psychological distress and help-seeking among Taiwanese college students: Role of gender and student status. *British Journal of Guidance & Counselling*, 35, 347-355.
- Corrigan P. W. (2004) How stigma interferes with mental health care. *American Psychologist*. :614–625.
- Cramer, K. M. (1999). Psychological antecedents to help-seeking behavior: A re-analysis using path modeling structures. *Journal of Counseling Psychology*, 46, 381–387.
- Dadfar, S. i Friedlander, M. L. (1982). Differential attitudes of international students toward seeking professional psychological help. *Journal of Counseling Psychology*, 29, 335-338.
- Demirüstü, C., Binboğa, D., Öner, S. i Özdamar, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin genel sağlık anketi skorları ve stresle başetme yöntemleri arasındaki ilişki. *Türkiye Klinikleri*, 29, 70-76.
- Duane, E., Stewart, C. i Bridgeland, W. M. (2003). College student suicidality and family issues. *College Student Journal*, 37, 135–141.
- Erkan, A., Ozbay, Y., Cihangir-Cankaya, Z., & Terzi, S. (2012). The prediction of university students' willingness to seek counseling. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(1), 35-42.
- Eskin, M., Kaynak-Demir, H. i Demir, S. (2005). Same-sex sexual orientation, childhood sexual abuse, and suicidal behavior in

- university students in Turkey. *Archives of Sexual Behavior*, 34, 185-195.
- Esters, I. G., Cooker, P. G. i Ittenbach, R. F. (1998). Effects of a unit of instruction in mental health on rural adolescents' conceptions of mental. *Adolescence*, 33, 469-476.
- Fischer, E. H., i Turner, J. L. (1970). Orientations to seeking professional help: Development and research utility of an attitude scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 35, 79-90.
- Fischer, E. H., Winer, D. i Abramowitz, S. I. (1983). Seeking professional help for psychological problems. In: Nadler, A., Fisher, J. D., & Depaulo, B. M. (Eds), *New directions in helping*, Volume 3 (pp. 163-182). New York: Academic Press, 2002.
- Gizir C. A. (2005). Orta Doğu Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 196-213.
- Gloria, A. M., Castellanos, J., Park, Y. S. i Kim, D. (2008). Adherence to Asian cultural values and cultural fit in Korean American undergraduates' help-seeking attitudes. *Journal of Counseling & Development*, 86, 419-428.
- Gonzalez, J. M., Alegria, M. A. i Prihoda, T. J. (2005). How do attitudes toward mental health treatment vary by age, gender, and ethnicity/race in young adults? *Journal of Community Psychology*, 33, 611-629.
- Goodman, S. H., Sewell, D. R. i Jampol, R. C. (1984). On going to the counselor: Contributions of life stress and social supports to the decision to seek psychological counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 306-313.
- Güneri, O. Y., Aydın, G. i Skovholt, T. (2003). Counseling needs of students and evaluation of counseling services at a large urban university in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 25, 53-63.
- Hardin, S. I., i Yanico, B. J. (1983). Counselor gender, type of problem, and expectations about counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 30, 294-297
- Hayes, T. A., & Tinsley, H. E. A. (1989). Identification of the latent dimensions of instruments that measure perceptions and expectations about counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 36, 492-500.

- Hinson, J. A., i Swanson, J. L. (1993). Willingness to seek help as a function of self-disclosure and problem severity. *Journal of Counseling and Development*, 71, 465–470.
- Hwang W. C. (2006). The psychotherapy adaptation and modification framework: application to Asian Americans. *Am. Psychol.* 61, 702–715
- Kaya, M., Genç, M., Kaya, B. i Pehlivan, E. (2007). Tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve etkileyen faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18, 137-146.
- Kelly, A. E. i Achter, J. A. (1995). Self-concealment and attitudes toward counseling in university students. *Journal of Counseling Psychology*, 42, 40-46.
- Kessler, R. C., Brown, R. L, i Broman, C. L., 1981. Sex differences in psychiatric help-seeking: evidence from four large-scale surveys. *J. Health Soc. Behav.* 22, 49–64.
- Kim, B. S. K. (2007). Adherence to Asian and European American cultural values and attitudes toward seeking professional psychological help among Asian American college students. *Journal of Counseling Psychology*, 54, 474-480.
- Lee. F. (1999). Verbal strategies for seeking help in organizations. *Journal of Applied Social Psychology*, 29(7), 1472-1496.
- Leong, F. T., i Zachar, P. (1999). Gender and opinions about mental illness as predictors of attitudes toward seeking professional psychological help. *British Journal of Guidance & Counselling*, 27, 123-132.
- Lopez, F. G., Melendez, M. C., Sauer, E. M., Berger, E., i Wyssmann, J. (1998). Internal working models, self-reported problems, and help-seeking attitudes among college students. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 79-83.
- Mahalik, J. A. i Hayes J. R. (2000), *Psychology of Men & Masculinity*, Vol 1(2), Jul 2000, 116-125.
- Markus, H. R., i Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological review*, 98(2), 224-253
- Masuda, A., Suzumura, K., Beauchamp, K. L., Howells G. N. i Clay, C. (2005). United States and Japanese college students' attitudes toward seeking professional psychological help. *International Journal Of Psychology*, 40, 303–313.
- Milville M. L., i Constantine, M. G. (2006). Sociocultural predictors of psychological help seeking attitudes and behavior among

- Mexican American college students. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 12(3), 420-432.
- Mizuno H. i Ishikuma T. (1999). Help-seeking preferences and help-seeking behaviors: an overview of studies. *Jpn. J. Educ. Psychol.* 47, 530–539
- Mojaverian, T., Hashimoto, T., & Kim, H. S. (2013). Cultural differences in professional help seeking: A comparison of Japan and the U.S. *Frontiers in Psychology*, 3, 1-8.
- Oliver, J. M., Reed, C. K. S. i Smith, B. W. (1998). Patterns of psychological problems in university undergraduates: factor structure of symptoms of anxiety, and depression, physical symptoms, alcohol use, and eating problems. *Social Behavior and Personality*, 26, 211-232.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O. i Oğuzhanoglu, N. K. (2002). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 155-161.
- Özenli, Y., Yoldaşcan, E., Topal, K. i Özçürümez, G. (2009). Türkiye’de bir eğitim fakültesinde somatizasyon bozukluğu yaygınlığı ve ilişkili risk etkenlerinin araştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 131-136.
- Pederson, E. L., i Vogel, D. L. (2007). Men’s gender role conflict and their willingness to seek counseling: A mediation model. *Journal of Counseling Psychology*, 54, 373-384.
- Rickwood, D. J. i Braithwaite, V. A. (1994). Social-psychological factors affecting seeking help for emotional problems. *Social Science and Medicine*, 39, 563-572.
- Sedlacek, W. E., i Sheu, H. (2004). An exploratory study of help-seeking attitudes and coping strategies among college students by race and gender. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 37, 130-143.
- Smith, P. B., i Bond M. H. (1994). *Social psychology across cultures: Analysis and perspectives*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Solberg, V., Ritsma, S., Davis, B., Tata, S., i Jolly, A. (1994). Asian American Students' Severity of Problems and Willingness to Seek Help
- Stallman, H. M. i Shochet, I. (2009). Prevalence of mental health problems in Australian university health services. *Australian Psychologist*, 44, 122– 127.
- Subich, L. M., i Hardin, S. I. (1985). Counseling expectations as a function of fee for service. *Journal of Counseling Psychology*, 32, 323 -328.

- Sue, S., Fujino, D. C., Hu, L., Takeuchi, D. T., & Zane, N. (1991). Community mental health services for ethnic minority groups: A test of the cultural responsiveness hypothesis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59, 533–540.
- Tata, S. P., i Leong, F. T. L. (1994). Individualism-collectivism, social-network orientation, and acculturation as predictors of attitudes toward seeking professional psychological help among Chinese-Americans. *Journal of Counseling Psychology*, 41(3), 280–287.
- Türküm, A. S. (2005). Who seeks help? Examining the differences in attitude of Turkish university students toward seeking psychological help by gender, gender roles, and help-seeking experiences. *The Journal of Men's Studies*, 13, 389-401.
- Vaez, M. i Laflamme, L. (2002). First-year university students' health status and socio-demographic determinants of their self-rated health. *Work*, 19, 71–80.
- Vaez, M. i Laflamme, L. (2008). Experienced stress, psychological symptoms, self-rated health and academic achievement: A longitudinal study of swedish university students. *Social Behavior And Personality*, 36, 183-196.
- Vogel, D. L. i Wei, M. (2005). Adult attachment and help-seeking intent: The Mediating roles of psychological distress and perceived social support.
- Vogel, D. L. i Wester S. R. (2003). To seek help or not to seek help: The risks of self- disclosure. *Journal of Counseling Psychology*, 50, 351-361.
- Vogel, D. L., Wester S. R. i Larson, M. L., (2008). Avoidance of counseling: Psychological factors that inhibit seeking help. *Journal of Counseling & Development*, 85, 410-422.
- Wallace, B. C., i Constantine, M. G. (2005). Africentric cultural values, psychological help-seeking attitudes, and self-concealment in African American college students. *Journal of Black Psychology*, 31(4), 369-385.
- WHO (2011). *International statistical classification of diseases and related health problems (10th ed.)*.
- Zhang, N., i Dixon, D. N. (2003). Acculturation and attitudes of Asian international students towards seeking psychological help. *Journal of Multicultural Counselling and Development*, 31, 205-222.

Original scientific paper

NATIONALITY AS A FACTOR UNDERPINNING STUDENTS' ATTITUDES TOWARD SEEKING PSYCHOLOGICAL HELP

Anela Hasanagić, PhD

Habibe Kalioncy, MA

Abstract

Student life often involves separating from home, parents and parental support, so for students it, not rarely, presents a quite challenging, difficult and stressful period of life. For these reasons, students become the users of psychological counseling services. The aim of this paper is to explore whether students' nationality is an important factor contributing to the development of attitudes toward seeking psychological help.

As the instrument we used a Scale for Attitudes toward Seeking Professional Psychological Help comprising four subscales: recognition of the need for psychological help, the tolerance of stigma associated with seeking psychological help, interpersonal openness toward somebody else's problems, and confidence in mental health professionals.

The sample consisted of 600 students, coming from three countries: Croatia, Bosnia and Herzegovina and Turkey. The research was carried out using an online questionnaire.

The results indicate that there are differences between the students of different nationalities, but visible only on the scale of recognition of the need for psychological help, with Croatian students showing the greatest tendency to recognize the need, in contrast to the students from Turkey and Bosnia and Herzegovina. Gender differences were also significant on the subscale of stigma tolerance in all three nationalities, with women obtaining a significantly higher score, while the interaction of nationality and gender was statistically significant for all four variables.

Keywords: students' attitudes, nationality, professional psychological help

أ.د . أنيلا حسن آغيتش ، كلية التربية الاسلامية في جامعة زنييتسا
م ر . حبيبة كاليونسي ، الجامعة الدولية في سرايفو

الجنسية كعامل في تشكيل مواقف الطلبة من السعي للحصول على المساعدة النفسية

ملخص

الحياة الطلابية غالبا ما تعني الانفصال عن المنزل والوالدين ودعمهما ، وهي في كثير من الاحيان تمثل فترة صعبة نوعا ما ومرهقة للطلاب . لهذه الاسباب يصبح الطلاب من مستخدمي خدمات الارشاد النفسي . الهدف من هذه البحث هو دراسة ما اذا كانت جنسيات الطلبة عاملا هاما يسهم في تطوير المواقف تجاه السعي للحصول على المساعدة النفسية .

قمنا باستخدام مقياس كأداة بحثية لقياس المواقف تجاه طلب المساعدة النفسية ، أي باستخدام المستويات الفرعية الأربعة : الاعتراف بالحاجة الى المساعدة النفسية ، التسامح مع الوصمة المرتبطة بالسعي للحصول على الدعم النفسي ، الانفتاح بين الاشخاص تجاه مشاكل شخص ما والثقة في المتخصصين في مجال الصحة النفسية .

تكونت العينة من 600 طالب ينحدرون من ثلاثة بلدان هي : كرواتيا و البوسنة والهرسك و تركيا . تم اجراء البحث من خلال استبيان عبر الانترنت .

تشير النتائج الى وجود اختلافات بين الطلاب من جنسيات مختلفة ، وذلك فقط على مستوى الاعتراف بالحاجة الى المساعدة النفسية ، حيث يظهر أن الطلاب من كرواتيا أكثر ميلا الى الاعتراف بالحاجة الى المساعدة النفسية على عكس الطلاب من تركيا والبوسنة والهرسك . كما أظهرت الفروق بين الجنسين أهمية كبيرة في التحليل على مستوى التسامح مع الوصمة المرتبطة بالسعي للحصول على الدعم النفسي لدى الجميع من الجنسيات الثلاث حيث تحصل المرأة على درجة أعلى ، في حين أن التفاعل بين الجنسية ونوع الجنس ذو دلالة احصائية بالنسبة لجميع المتغيرات الأربعة .

الكلمات المفتاحية : مواقف الطلبة ، الجنسية ، المساعدة النفسية المحترفة